

Aleksander Kostka-Napierski

Aleksander Kostka-Napierski
Aleksander Leon Kostka-Napierski
Kostka-Napierski

kapitan

Data i miejsce urodzenia	1617 <u>Warszawa</u>
Data i miejsce śmierci	18 lipca 1651 <u>Kraków</u>

Przebieg służby

Siły zbrojne	<u>Armia koronna</u> <u>Armia szwedzka</u>
Główne wojny i bitwy	<u>wojna trzydziestoletnia</u> , <u>powstanie chłopskie pod wodzą Kostki-Napierskiego w 1651</u>

Zobacz w Wikiźródłach tekst
Bunt Napierskiego

Aleksander Kostka-Napierski (ur. 1617 w Warszawie^[1], zm. 18 lipca 1651 w Krakowie) – oficer wojsk koronnych, uczestnik wojny trzydziestoletniej i przywódca powstania chłopskiego na Podhalu w 1651.

Życiorys

Pochodził ze szlacheckiego rodu z Mazowsza, był wszechstronnie wykształcony i znał języki obce (łacine, niemiecki i szwedzki). Według jednej z hipotez był szóstym synem króla Zygmunta III Wazy i przyrodnim bratem Władysława IV, według innej hipotezy nazywał się p.s: „Wojciech Stanisław Bzowski”. Wychowywał się najprawdopodobniej u starosty malborskiego Rafała Kostki.

Początkowo służył w rotach szlacheckich, a później w wojsku cudzoziemskim. W okresie wojny trzydziestoletniej służył w armii szwedzkiej w stopniu kapitana. Uczestniczył w działaniach zbrojnych w Niemczech^[2]. Przed 1648 wrócił do Polski, a w maju 1648 jako agent króla Władysława IV wyjechał do Anglii, Francji, Hiszpanii i Szwecji w celu uzyskania pomocy i wsparcia dla wojny z Turcją. Po śmierci króla Polski Władysława IV z upoważnienia nowego króla Jana II Kazimierza w 1650 zajmował się prawdopodobnie werbowaniem chorągwi^[3].

Na początku 1651 zorganizował zaciąg wojsk na Podhalu i Beskidzie Żywieckim w Żywcu (z udziałem Marcina Radockiego i Stanisława Łętowskiego), posługując się rozkazami królewskimi wydanymi na nazwisko ps. „Napierski” lub ps. „Kostka” (przedtem był znany jako Aleksander Kostka ze Szternberku).

W czerwcu 1651 na czele powstańców chłopskich zajął zamek w Czorsztynie. Tam 22 czerwca wydał uniwersały skierowane do chłopów w Polsce, wzywając ich do powstania antyszlacheckiego^[4]. W odezwie zapewniał, że król Jan Kazimierz solidaryzuje się z powstańcami oraz że gwarantuje chłopom wolność^[5]. Usiłował także zwerbować wojska na Śląsku. Przypuszczalnie spodziewał się pomocy ze strony księcia siedmiogrodzkiego Jerzego II Rakoczego, która jednak nie nadeszła. Czorsztyn po dwudniowym oblężeniu został zdobyty przez wojska biskupa krakowskiego Piotra Gembickiego, a przywódcy powstania, Aleksander Kostka-Napierski oraz Stanisław Łętowski, zostali pojmani^[6], a następnie przewiezieni do Krakowa. Tam Kostka-Napierski w czasie tortur wyznał jedynie, że jest biologicznym synem króla Władysława IV. Po torturach 18 lipca 1651 roku został nabity na pal. Następnie ciała (jego oraz Łętowskiego) powieszono na szubienicy^[7]. Po kilku dniach ciała zostały zabrane i pochowane w nieznanym miejscu^[8]. Przy Kostce-Napierskim znaleziono m.in. uniwersał Chmielnickiego gwarantujący chłopom zwolnienie z pańszczyzny w zamian za przystąpienie do buntu.

Zdaniem profesorów Pawła Wieczorkiewicza i Janusza Tazbira, Aleksander Kostka-Napierski miał kontakty z emisariuszami Bohdana Chmielnickiego. Jednakże inni historycy, jak Adam Kersten, podchodzą ostrożnie do jego powiązań z królem szwedzkim, Bohdanem Chmielnickim czy dworem Rakoczych.

Postać Aleksandra Kostki-Napierskiego w kulturze

Bohater powieści Kazimierza Przerwy-Tetmajera *Maryna z Hrubego*, Władysława Orkana *Kostka Napierski. Powieść z XVII wieku*, Jalu Kurka *Nad Czorsztynem się błyska. O Kostce Napierskim opowieść prawdziwa*, dramatu Jana Kasprowicza *Bunt Napierskiego*, ballady Lucjana Siemieńskiego *Napierski* oraz filmu w reżyserii Jana Batorego *Podhale w ogniu*. Patron ulic m.in. w Szczecinie, Łodzi, Katowicach, Dąbrowie Górniczej, Gdyni i Warszawie.

Do 1991 roku w Krakowie znajdował się plac jego imienia, następnie noszący miano Lasoty^[9].

Przypisy

1. Roman Marcinek: Aleksander Kostka-Napierski (http://www.wilanow-palac.art.pl/aleksander_kostka_napierski.html). Muzeum Pałacu Króla Jana III w Wilanowie. [dostęp 2015-07-23].
2. Mała Encyklopedia 1970 ↓, s. 103.
3. Lepszy 1968 ↓, s. 266.

4. Piotr Greiner, Ewa Gronkowska, Ryszard Kaczmarek, Kazimierz Miroszewski, Marek Paździora *Słownik historii Polski i świata*, Katowice 2005, s. 125.
5. Zbigniew Łotys, *Kwestia chłopska w świadomości społecznej polskiego Oświecenia*, Olsztyn 2001, s. 51.
6. Lepszy 1968 ↓, s. 267.
7. Romuald Romański, *Najsłynniejsze bękarty w dziejach Polski. Losy pozamałżeńskich dzieci królów i książąt polskich*, Warszawa 2012, s. 69.
8. Romuald Romański, *Najsłynniejsze bękarty w dziejach Polski. Losy pozamałżeńskich dzieci królów i książąt polskich*, Warszawa 2012, s. 70.
9. Uchwała nr XXV/170/91 Rady Miasta Krakowa z dnia 14 czerwca 1991 r. w sprawie zmian nazw ulic i placów (https://www.bip.krakow.pl/?dok_id=167&sub_dok_id=167&sub=uchwala&query=id%3D11330%26typ%3Du) [online], bip.krakow.pl, 14 czerwca 1991 [dostęp 2026-05-16] (pol.).

Bibliografia

- Sława i niesława Kostki-Napierskiego – Janusz Tazbir, w: „Problemy” nr 3/1993
 - Jerzy Antoni Kostka, *Kostkowie herbu Dąbrowa*. Wyd. Koszalin 2010, s. 119
 - Kazimierz Lepszy: *Słownik biograficzny historii powszechnej do XVII stulecia*. Warszawa: Wiedza Powszechna, 1968.
 - *Mała Encyklopedia Wojskowa (K-Q)*, wyd. 1, Warszawa: Wydawnictwo Ministerstwa Obrony Narodowej, 1970.
-

Źródło: „https://pl.wikipedia.org/w/index.php?title=Aleksander_Kostka-Napierski&oldid=79780697”